

Natuurlijk Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT

NatuurlijkDelfland@knnv.nl
website: delfland.knnv.nl
twitter: NatuurlijkDelfland
facebook: NatuurlijkDelfland
instagram: NatuurlijkDelfland

Natuurlijk Delfland

Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

31 oktober 2021

Onderwerp:

Assimilatielichthinder; van 'free lunch' naar verantwoordelijkheid

Glastuinbouw, foto Sotto le Stelle

LS,

Achtergrond

Zo'n 83% van de wereld is door overmatig kunstlicht vervuild en Nederland is daarbij een wereldtopper. Dat geldt het bijzonder in de Provincie Zuid Holland in en nabij de kassengebieden. Veel van de teelt vereist klimatologische aanpassingen onder glas. Een van de maatregelen daarbij is assimilatieverlichting: het kunstmatig belichten van het gewas. Nadelig bijeffect is de ongewenste forse lichtuitstraling naar de omgeving. Die reikt soms 10-tallen kilometers ver. Reeds in 2003 heeft de wetgever er paal en perk aan gesteld door een vrijwel volledige afscherming verplicht te stellen. Echter daardoor ontstonden teeltproblemen bij de kwekers van luxe snijrozen en hen is de mogelijkheid geboden voor een tijdelijke ontheffing (maatwerk, met name minder boven afscherming van de kas).

Echter dat maatwerk duurt al bijna 20 jaar en de technische oplossingen zijn nog niet 100% vanuit een product-perspectief. Daarom opteert de brancheorganisatie Glastuinbouw Nederland (GTB) opnieuw voor de voortzetting van maatwerk. Dat het liefst voor onbepaalde termijn en pas naleving van de regels 'als het kan en uitkomt bij de kwekers, ongeacht de milieueffecten.

De wetgeving biedt via het Activiteitenbesluit nog steeds de ruimte tot maatwerk. Echter met als essentiële voorwaarde dat daarbij de milieubelangen voorop blijven staan. Daar zit hem de knep: want in de praktijk gebeurt dat niet! Bij de aanvragers, bij de beoordelaars en de gemeente als verstrekker van de ontheffing zijn de nadelige effecten van lichthinder op mens, dier en plant zijn nog onvoldoende in het vizier. Vooral de natuur behoeft extra aandacht en bescherming omdat het door diverse oorzaken (waaronder ook lichthinder) in de knel is gekomen.

De dramatische insectenpopulatie achteruitgang (van wel 75%) is alom bekend. Ook met diverse vogelsoorten en bij de vleermuizenpopulaties gaat het slecht. In onze omgeving ligt

een waardevol weidevogelgebied tegen de kassen aan. Daar is de grutto- en kievitenpopulatie ten opzichte van het verleden fors achteruit gegaan ondanks allerhande goede (beleids-)voornemens. Beschermde vleermuissoorten worden in hun voortbestaan bedreigd. En de mens dan? In de nabije woonwijk kun je soms 's nachts de krant lezen. Rapporten van het RIVM en anderen tonen eenduidig aan dat er ernstige lichamelijke en geestelijke gevolgen kunnen optreden bij intensieve en voortdurende kunstlichthinder.

De gemeentebesturen in Westland, Oostland en Lansingerland houden bij de afhandeling van maatwerk-aanvragen de rozenkwekers de hand boven het hoofd en verlenen ruimhartig maatwerk. Ze gaan inmiddels zover dat ze in Omgevingsvisie 's (gaan tot 2050) opnemen dat de bewoners maar 'aan de assimilatielichthinde moeten wennen'.

De natuur ondergaat dit alles als voldongen feit, kan zelf niet inbrengen en heeft menselijke steun nodig.

Een enquête onder de bevolking van de gemeente Pijnacker-Nootdorp over de 10 topprioriteiten wees als nr. 1) het groen aan en als nr. 2 woonruimte. Samen met bedrijvencusters behoorde de glastuinbouw tot de hekkensluiters. De oorzaak van dat laatste: de glastuinbouw opereert vrij ontkoppeld van de lokale bevolking en neemt vrij fors schaarse ruimte in beslag waar ook andere bestemmingsopties voor zijn. De lokaal ervaren meerwaarde is beperkt en het werkgelegenheid aanbod past onvoldoende. Ook ervaart men blijvend hinder. Naast geluidshinder en verkeershinder is dat assimilatie-lichthinder. Al met al dus een maatschappelijke onbalans: een kleine groep tuinders (m.n. rozenkwekers) acht, daarbij gesteund door de lokale overheid, knellend tegen woonwijken en groen aan, hun eigen economische belangen belangrijker dan de hinder die zij voor de directe omgeving veroorzaken. Daarnaast is het exorbitante energieverbruik van zowel gas als elektriciteit voor deze luxe wegwerpproducten niet meer in overeenstemming te brengen met alle maatschappelijke en individuele inspanningen in het kader van de energietransitie. Rozenproductie kan immers veelal milieuvriendelijker in warme landen. Daar is bovendien voldoende arbeidscapaciteit beschikbaar. Hier hebben wij arbeidsmigranten van verre nodig omdat er lokaal geen passend aanbod is.

De hinder die een kleine groep tuinders veroorzaakt moet volgens de lokale overheden worden gedoogd door de tienduizenden medebewoners. De overheden toetst daarbij niet de invloed op de milieubelangen, maar in algemene termen geformuleerde economische belangen van een individuele ondernemer die aangeeft dat de (wereldwijde export) markt om rozen van een topkwaliteit.

Wat is onze visie op de noodzakelijke vervolgaanpak?

1. De glastuinbouw is zonder twijfel hoogwaardig en goed bezig in Nederland en zowel nationaal als internationaal belangrijk. Echter, de geforceerde productie onder glas in verwarmde en belichte kassen alhier kost veel energie (veelal niet duurzaam). Dat kan beduidend optimaler. In Nederland hebben wij de expertise in huis om ook volop internationaal aan te pakken, waar het beter kan en past. Dat in het belang van betrokken landen en in ons belang. De lokale glastuinbouw (en haar ruimteclaim) kan zich daarbij focussen op producten die 'in onze omgeving noodzakelijk of tenminste wenselijk' zijn. Dit mede getoetst aan alternatieven qua ruimtebeslag, werkaanbod en toegevoegde waarde. Daardoor geraken bedrijfsactiviteiten, werk en wonen steeds beter op elkaar afgestemd. Groen is en blijft in onze omgeving een schaars goed is dat we meer kansen en ruimte dienen te geven dan nu het geval is. Dat is voor ook onze jeugd en hun nageslacht een belangrijke investering die op ons bordje ligt om te doen.
2. Van ondernemers verwachten we 'maatschappelijk verantwoord ondernemen' (MVO); pas als meerwaarde voor de omgeving en samenleving aantoonbaar afdoende kenbaar

is, legitimeert dat het bedrijfsmatig handelen in continuïteit. Niet voldoende duurzaam (houdbaar in de toekomst gericht) handelen, inclusief de afwenteling van hinder en kosten op de omgeving, is daar strijdig mee. Het behoort in het belang van de maatschappij te worden gecorrigeerd, verrekend en gestopt.

3. Assimilatielichthinder, zoals in het verleden via herhaalrecepten mogelijk via maatwerk, past niet meer.

Het was en is in de praktijk gericht op het economisch belang van de kweker met luxe rozen voor de export.

Dat vergde en vergt te veel schaarse energie en het veroorzaakt (door de overheid gelegaliseerde) hinder in de omgeving. Zo'n maatwerkvergunning is bovendien gratis voor de ondernemer en er staat nauwelijks iets positiefs voor de omgeving tegenover. Mocht echter het maatwerk nu toch weer worden verstrekt dan dient er, naast de werkingsduur van een beperkte termijn van 2 jaar, een compensatieplicht richting de omgeving aan te worden verbonden. Dat op een zodanig niveau dat de voordelen voor de kweker niet groter zijn dan de extra kosten. Zo verdwijnt structureel de prikkel om het nog lang te laten voortduren.

4. Voor het bovenstaande is zowel politiek en bestuurlijk commitment nodig ¹. Maatwerk is ook geen recht. B&W kunnen en behoren zelf adequate milieuregels en randvoorwaarden stellen die afdoende en tijdig toewerken naar de beoogde eindsituatie. Bij de huidige aanvragen (ondernemerswens: 'continuering bestaand maatwerk' (=het herhaalrecept)) zou dat bijvoorbeeld als volgt kunnen worden ingevuld:
 - a) gemeente kiest voor het alternatief met minimale omgevingsschade (liefst: de standaard wettelijke norm)
 - b) gemeente werkt niet mee aan verdere verlengmogelijkheden na deze maatwerkronde 2021
 - c) gemeente hangt een compensatieprijskaartje aan dit laatste maatwerk, gekoppeld aan de hinder
 - d) gemeente communiceert over het voorgaande helder naar alle betrokken partijen. Omgeving en ondernemers weten zo waar ze aan toe zijn en de laatstbedoelde categorie kan zich instellen op de best passende (vervolg)acties voor hun business, nu en in de toekomst.

Mede gelet op de ontwikkeling en inzet van ledverlichting met bijzondere kleurenspectra moeten we aan de afscherming van kassen i.v.m. assimilatiebelichting nog scherpere eisen gaan stellen dan voorheen en tevens behoren ze strikter te worden gehandhaafd:

- a) assimilatielicht-afscherming moet het gehele jaar door (vrijwel) 100% aanwezig en werkend zijn tussen zonsopkomst en zonsopgang, zowel opzij als boven de kassen
- b) dit geldend voor alle kwekers, dus geen maatwerk ontheffing meer mogelijk.
- c) voor zover dit niet volledig en/ of niet spoedig wordt gerealiseerd: een compensatieplicht (deze prikkel moet voorkomen dat het toch voordelen biedt om niet te voldoen aan de afschermingsregels)

¹ De uitspraak van de Raad van State inzake windturbines Delfzijl heeft ook repercussies voor Het Activiteitenbesluit; zie <https://www.trouw.nl/opinie/het-hele-milieubeleid-staat-op-losse-schroeven-en-de-schuld-ligt-bij-den-haag~b60bf83c/>